

Rene Pfeilschifter, *Die Spätantike : Der eine Gott und die vielen Herrscher*

С. Н. Beck; München 2014

304 S. ; 21 cm

ISBN: 978-3-406-66014-6

Портрет драматичне епохе:

Рене Пфајлшифтер, *Позна антика : Један Бој и мноо владалаца*

Тријумф монотеизма и утемељење хришћанства као доминанте религије постаће свеодређујућа снага у позној антици, како за време цара Константина Великог, тако и у доцније доба под варварима. Након што је *Imperium Romanum* било равно половину столећа потресано најдубљим кризама, тек је Диоклецијану (284–305) пошло за руком да стабилизује царство. Тиме отпочиње епоха позне антике. Иако се под Диоклецијаном и његовим савладарима наставља потчињавање хришћанства, нова вера ће се убрзо развити у државну религију. Ову епохалну промену прате многи сукоби са паганским (многобожачким) позицијама. То време карактеришу и сеобе народа, при чему варварима полази за руком да обору царство на Западу (476), док је на Истоку Цариград још задуго прослављао своје тријумфе. Но инвазија ислама ће и ту означити прелом и дубоку

цезуру чије се цивилизацијске последице и данас осећају.

Аутор, Рене Пфајлшифтер, професор старе историје на Универзитету у Вирицбургу се у својој студији – Rene Pfeilschifter: *Die Spätantike: Der eine Gott und die vielen Herrscher*, С. Н. Beck, München 2014 – пита како је објашњив преседан у историји Запада, односно како је могло да падне Римско царство које је за свих седам столећа стабилне политичке историје изгледало необоривим? Аутор вели да ако не разумемо оно што се у историји догодило, онда нам се може то исто догодити. Отуда је емфатично тврдио Цицерон: *Historia magistra vitae (est)*.

Пфајлшифтер отпочиње своју историју Диоклецијановим реформама у Римском царству. Изненађујући је датум који он сматра крајем антике, наиме годину 641. – када умире византијски цар Ираклије који је носио и круну римског монарха. Његова

смрт ће пасти усред напада Арапа. Тек ислам прекида традиционалну линију западно-римских царева марионета која је отпочела још 476. г. са сасвим новим концептом религије, државе и друштва. Хришћанство се тада почињало утврђивати у свету, верујући у себе као у нову идеју која обухвата целокупни универзум. Продор „варвара“, германских племена, агресија Хуна и расцеп (велика шизма) хришћана на источно и западно крило, били су праћени бројним сменама цезара, војсковођа и владалаца-потентата.

Рене Пфајлшифтер нас уводи у ту дугу фазу прелома у позној антици у којој ништа није непромењеним остало. Вандали, Готи и Хуни ће се временом привићи на правну мисао Рима и постепено се њој прилагођавати и подвргавати. Хришћанство је у то време уздрмано догматским христолошким сукобима. Да ли је Исус Христос само налик Богу или са њим сасуштаствен – срж је контроверзе између Арија и Св. Атанасија Великог. У то време Сабора епископски чин добија посебан значај и политичку тежину.

Временски лук позне антике у распону од 284. до 641. године је представљен у овој студији. Прво поглавље је релативно кратко (стр. 9–17), и расправља о границама епоха, које маркира Јустинијанова смрт 565. г. Као карактеристичку позне антике аутор наводи тешкоће око стабилизовања друштва и власт више владалаца (поликратију). Даља поглавља обухватају конкретне временске одсеке: Диоклецијана и Тетрархију (стр. 18–46), догађаје из 4. века од године 306. до смрти

Теодосија I 395. г. (стр. 47–120), а онда 5. век до смрти Атанасија 518. г. (стр. 121–193), као и 6. и 7. век од власти Јустина I до Ираклијеве смрти 641. г. (стр. 194–270).

Пфајлшифтерова студија је написана разумљивим језиком и нуди и лаицима важне информације у питањима историографије. Она укључује и најновију интернационалну литературу о антици и хеленизму, те одражава узорни „state of the art“ у своме фаху. Епоха позне антике је њом узорно учено представљена, те је радо препоручујемо свима онима којима је рано хришћанство на било који начин студијска тема.

Зоран Ангрић

